

Klimateffektiva transporter

- en del av verksamhetsutövarnas egenkontroll

Har du koll på hur stor miljöpåverkan och hur stora kostnader din verksamhets transporter genererar? Enligt miljöbalken är verksamhetsutövare skyldiga att hushålla med råvaror och energi samt använda förnybara energikällor i första hand. Det kan visa sig vara lönsamt - vet du till exempel hur ökade priser på drivmedel påverkar ditt företags konkurrenskraft?

Skånes tillsynsmyndigheter kommer i sin tillsyn framöver att titta mer på energianvändning och transporter än de gjort tidigare. Klimatförändringarna är ett av de största hoten mot en hållbar utveckling och är därför en viktig fråga för oss att samarbeta med er kring. Frågan är viktig för oss i Skåne eftersom transporterna här står för omkring hälften av alla utsläpp av fossilt koldioxid.

MILJÖSAMVERKAN
SKÅNE

Vad vi som tillsynsmyndighet förväntar oss av er:

Vi som tillsynsmyndighet kommer i vår tillsyn att verka för att ni som verksamhetsutövare redovisar och effektiviserar era transporter. Det arbetet som ska ge en helhetsbild på er transportanvändning kallar vi för en transportplan.

Den ska beskriva de transporter ni idag orsakar via

- egna bilar,
- inköpta transporter och
- transporter som ni indirekt ger upphov till.

Det är även viktigt att ni där beskriver de rutiner som ni har i organisationen för att arbeta med transportområdet. Även förändringar som ni eventuellt planerar att göra och som påverkar transportsituationen bör beröras. Detaljnivån av transportplanen beror bl.a. på verksamhetens och transporternas omfattning. Du som verksamhetsutövare har ansvaret att skaffa kunskap nog för att bland annat kunna tillämpa ”bästa möjliga teknik” och ha en bra egenkontroll.

Vad säger Sveriges miljömål?

I Sverige har Riksdagen antagit 16 miljökvalitetsmål som behöver uppnås för att få ett samhälle som är ekologiskt hållbart. Ett av dem heter ”Begränsad klimatpåverkan”. Risken för allvarliga klimatförändringar är en av de största utmaningarna som samhället står inför. Sverige och EU har åtagit sig att minska utsläppen av växthusgaser så som koldioxid och deltar även i förhandlingar som syftar till globala överenskommelser. För att vi ska nå målen behöver även företag och enskilda individer engagera sig och ta sin del av ansvaret.

Vad säger miljöbalken?

Miljöbalken (SFS 1998:808) innehåller allmänna hänsynsregler som alla ska följa. Bevisbördan att man gjort tillräckligt ligger på verksamhetsutövaren (2 kap 1§). Den som bedriver en verksamhet ska skaffa sig den kunskap som behövs (2 kap 2§) och förebygga eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön samt använda bästa tillgängliga teknik (2 kap 3§). Verksamhetsutövaren ska även hushålla med råvaror och energi samt använda förnybara energikällor i första hand (2 kap 5§). Miljöbalken ställer även krav på en fungerande egenkontroll inom alla verksamheter som påverkar människors hälsa eller miljön (26 kap 19§).

Vad är egenkontroll?

Egenkontrollen innebär att det är du som verksamhetsutövare som ska säkerställa att du efterlever miljöbalkens krav och inte orsakar skada eller olägenhet för människa eller miljö. Det medför att du ska skapa rutiner för systematisk kontroll och effektivisering av verksamheten. Egenkontrollen ska vara en del av den dagliga verksamheten.

Utöver den egenkontroll som gäller för alla verksamheter utökas egenkontrollen för anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter. Det är därför viktigt att den utformas så att du kan förvissa dig om att verksamheten fungerar bra och kan visa detta för tillsynsmyndigheten och andra intresserade.

Att arbeta med en transportplan

Eftersom arbetet med transporter är en del av egenkontrollen är en transportplan ingen engångsuppgift utan ett område som varje företag ska jobba med löpande. För många kanske detta medför ett merarbete men vi hoppas och tror att det även kommer bidra till effektiviseringar i er verksamhet då fokus sätts på en för många ny fråga. Ni som redan har god uppföljning får nu nytta av ert förebyggande arbete. Ni andra får ett bra tillfälle att skapa mer kunskap och kontroll kring en fråga som kommer att hamna allt mer i fokus i samhället. För att lätt hitta alla uppgifter som behövs i egenkontrollen är det bra att ha pärmar och/eller datafiler där alla uppgifter och rutiner lätt kan sorteras. Det underlättar även din redovisning av egenkontrollen.

Transportflöden och arbetssätt skiljer givetvis mellan olika branscher och företagsstorlekar. Även utgångsläget skiljer då företag kommit olika långt i sitt miljöarbete.

Om ni saknar komplett information så börja med att sammanställ det ni har. I de fall ni inte har fakta så börja med en kvalificerad gissning och motivera den. Ni kan få ett separat exempel på en transportplan från er inspektör som inspiration för att komma igång.

I en transportplan ska såväl fakta som arbetssätt och nutid som framtid beröras. Dessa fyra perspektiven är beskrivna i tabellen nedan.

	Dagsläge	Framtid
Fakta- underlag	<p>Beskriv hur era transporter av gods och personer såg ut under förslagsvis senaste helåret. Om möjligt beskriv i antal fordon och modeller samt förbrukning av drivmedel per fordon och totalt för företaget.</p> <p>Koppla om möjligt miljöpåverkan till nyttan som transporterna skapar (omsättning, produktion, antal säljbesök mm) via relevanta nyckeltal.</p>	<p>Har ni några planerade förändringar som kommer påverka transporternas miljöpåverkan positivt eller negativt? Mängder och sträckor, transportslag, miljöprestanda mm.</p> <p>Kommer verksamhetens omfattning påverka transporterna proportionellt eller ej? Beskriv översiktligt såväl kända närliggande förändringar som ett rimligt scenario på 5 års sikt.</p>
Arbets- sätt	<p>Hur kan ni idag samla in data kring transporternas omfattning? Sammanställs dessa data regelbundet? Hur jobbar ni med service och underhåll? Beaktas miljö vid inköp/beställning av fordon eller transporttjänster?</p> <p>Beaktas möjligheten att minska transporternas miljöpåverkan? Vilka arbetssätt finns i verksamheten för dessa effektiviseringar?</p>	<p>Ser ni några ytterligare insatser som skulle vara rimliga för er att utvärdera? Finns det ytterligare rutiner ni skulle behöva utveckla för att beakta transporternas miljöpåverkan i affärsutveckling eller uppföljning av verksamheten?</p> <p>Kan ni samverka med grannar, anställda eller i leverantörskedjor för att tillsammans effektivisera transporter på sikt?</p>

Alla olika transporttyper som uppkommer i en verksamhet ska beaktas. Därför är även tabellen på denna sida en hjälp för att få en överblick över transportarbetet. Tabellerna och frågorna de innehåller kan användas för att strukturera upp vilka olika transporter

som dominerar i just din verksamhet. Det är inte alltid lastbilarnas transporter av gods in och ut som blir den dominerande delen när samliga transporter kartläggs även om de oftast är de transporter som är mest uppenbara.

	Persontransporter	Godstransporter
Egna fordon	Har ert företag egna personbilar eller lätta transportfordon som ni äger eller leasar? Har ni poolbilar eller tjänstecyklar?	Har ni egna fordon för godstransport som ni äger eller leasar?
Inköpta transporter	Köper ni persontransporter i form av anställdas resor i tjänsten med egna bilar, hyrbilar och tjänsteresor (flyg, tåg, buss, taxi mm)?	Köper ni godstransporter av en transportör? Är det formella upphandlingar eller via deras allmänna prislista? Hur många olika transportörer jobbar ni med?
Indirekt orsakade transporter	Hur reser era anställda till jobbet? Säljer ni direkt till kunder som reser till er butik?	Har ni gods som lastas eller lossas hos er men där transporten ingår i priset av varan ("fritt levererat")?

Tips och råd

Här en del generella tips kring hur man kan effektivisera och minska sina transporters miljöpåverkan:

Vid upphandling av godstransporter

- Fråga efter miljöklass på de fordon som kommer utföra din transport.
- Kan tåg vara ett alternativ till lastbil?
- För mindre transportfordon kan alternativa drivmedel som gas, etanol eller RME vara ett alternativ.
- Reflektera över om ni bör handla varor med fri leverans. Risk finns att ni betalar dyrt för transporten men inte har kontroll över hur den utförs.
- Begär statistik över genomförda leveranser så att det blir tydligt vilken miljöpåverkan de medför. Omräkning från transportarbete till miljöpåverkan kan ske via Nätverket för transporter och miljö (NTM).
- Låt miljöprestanda vara en naturlig del av förfrågningsunderlaget. Tillämpa krav enligt QIII (Kvalitet i upphandling av vägtransporter) eller NTM, där får du hjälp med vad som är rimligt att fråga efter. Ofta kan transportören erbjuda mer än vad du som inköpare tror.

Vid beställning av godstransporter

- Fråga efter miljöanpassade fordon/bränslen samt tjänster som ”gröna ton”.
- Fråga om förarna är utbildade i sparsam körning.
- Efterfråga rabatt om avhämtningstiden kan vara flexibel så att samlastning underlättas och fyllnadsgraden höjs.

Vid köp av tjänstebil

- Köp inte större bil/motor än nödvändigt. Försök välja miljöbil med koldioxidutsläpp under 120 g/km. Det motsvarar ca 0,5 l/mil för bensin och 0,45 l/mil för diesel.
- En miljöbil ger ekonomiska förmåner såsom lägre fordonsskatt, sänkt förmånsvärde och ofta lägre drivmedelskostnad.
- En ny dieselbil är ofta ett bättre val än bensinbi-

len då den är mer bränsleeffektiv. Om ni väljer diesel, se till att bilen har partikelfilter.

Att äga tjänstebil

- Se över möjligheten för de anställda att låta bli att köra själva både till jobbet och i tjänsten. Kanske samåkning kan ge högre milersättning? Skulle en poolbil eller tjänstecykel medföra att medarbetare inte måste ta bilen till jobbet?
- Kör sparsamt, tekniken finns att lära hos ”Gröna bilskolor” och medför i snitt bränslebesparingar på 10-15 % utan att det tar längre tid. Hitta system för att följa upp och uppmuntra effekterna av gjorda insatser, det sporrar till fortsatt engagemang.
- Köper ni in miljöbilar, följ upp att de tankas med alternativa drivmedel och ge förarna information om var de nya bränslena finns tillgängliga. Dieslbilar utan partikelfilter kan ofta köras på rapsmetylester (RME) men kontrollera först med en återförsäljare. För tankställen se miljöfordons hemsida, (www.miljofordon.se)
- Kontrollera däckens lufttryck varannan tankning för att säkerställa att det är strax över det rekommenderade vilket minskar bränsleförbrukningen.
- Varje kallstart orsakar extra stora utsläpp. Använd motorvärmare men med måtta.
- Tvätta i automattvätt i en ”gör-det-själv-hall”, inte på gatan. Fråga efter miljöanpassade tvättmedel och om de har recirkulering av tvättvattnet
- Köp HA-fria däck, varken dyrare eller sämre, men minskar spridningen av farliga partiklar.

- Serva bilen enligt rekommendationer, fråga efter helsyntetisk motorolja och svanenmärkta kemikalier.

Besparingar med olika miljöbilar

En miljöbil kostar ofta lite mer i inköp men speciellt som tjänstebil är den förmånlig då man har kraftiga reduktioner på förmånsvärdet. Lägg till lägre fordonsskatt och ofta lägre drivmedelskostnad så kan en miljöbil innebära besparingar på några års sikt.

En bil som drivs av förnybart bränsle bidrar inte till växthuseffekten lika mycket som fossila bränslen. Glöm därmed inte att hushållning krävs även med förnybar energi.

Att välja en mindre bil eller motor än man först tänkt sig för att få ner bränsleförbrukningen och därmed spara pengar är bra för såväl miljö som ekonomi.

Nedan visas en grov beräkning på miljöbilar relativt motsvarande bensinmodell samt en diesebil. Beräkningarna visar att såväl företag som den anställda vinner ekonomiskt på att välja miljöbil framför motsvarande bensin- eller dieselvariant.

	Volkswagen Touran			Saab 9-5		Toyota Prius	
	Bensin	Gas	Diesel	Bensin	Etanol	Bensin	Hybrid
Inköp	197 700	230 200	223 500	256 900	265 900	235 000	252 900
Skatt	1740	910	4305	2 070	1 500	2 200	0
Liter/mil	0,79	0,86	0,6	0,92	1,29	0,94	0,43
Drivmedel	14 500	12 800	10100	16 900	16 600	21 600	7 900
Förmånsvärde	35 100	23 300	38 100	42 000	35 000	39 600	21 000
Årlig kostnad anställd	22 000	15 500	22 100	26 100	22 500	32 400	12 900
Årlig kostnad företaget	74 500	74 000	77 800	93 600	92 000	77 400	70 900
CO ₂ -utsläpp g/km	192	155	158	214	45	178	104

Urvalet bygger på den mest sålda modellen för respektive typ av miljöbil under januari-oktober 2007. Beräkningen gäller november 2007 och data kommer från www.miljofordon.se.

I beräkningen förutsätts en tjänstebil där föraren betalar drivmedlet och har en årlig körsträcka på 2000 mil varav hälften privat och hälften i tjänsten. För alternativa bränslen har förutsatts att 90% av förbrukningen sker på gas/etanol och 10% med bensin. Marginal-

skatten har antagits till 50 %. Drivmedelspriserna är satta till 11,50 kr/l för bensin, 10,50 kr/l för diesel, 9,13 kr/Nm³ för gas och 8,00 kr/l för etanol.

Priser och förutsättningar varierar givetvis för varje situation. Vill du ha en mer exakt kalkyl kring hur ditt val av miljöbil kan gynna din och företagets ekonomi så gå in på www.miljofordon.se och välj "Ekonomi" och "Gör jämförande kalkyl".

Vad ni som verksamhetsutövare kan förvänta er från oss:

Vi kommer inledningsvis främst vägleda Er inför Ert arbete inom transportområdet för att stötta er i att starta upp arbetet med transportplaner. Vi baserar vårt arbete på de krav som finns via miljöbalken (se fakturen "vad säger miljöbalken" sid 2). Det medför att vi framöver kan komma att agera med krav enligt miljöbalken på att denna information blir tillgänglig och att eventuella förbättringar genomförs. Ni är alltid välkomna att kontakta oss som tillsynsmyndighet om något är oklart kring våra förväntningar på er. Vi kan bidra med att tolka vad som är rimlig detaljeringsgrad och ambitionsnivå för er verksamhet.

Mer information om det ansvar som du som verksamhetsutövaren har när det gäller egenkontroll kan du

hitta på www.naturvardsverket.se. Materialet finns i fulltext under rubriken "Lag & rätt" och där finner du:

- Naturvårdsverkets handbok (2001:3)
- Egenkontroll en fortlöpande process
- Naturvårdsverkets allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2)

Tillsynsavgift

Tillsyn av egenkontrollen avseende verksamhetsutövarnas transportanvändning kommer att ske löpande under de kommande åren. För de verksamheter som inte omfattas av en årlig tillsynsavgift kan en timavgift komma att tas ut enligt gällande taxa.

Mer information om transporter

Hemsida	Kort om innehållet
www.gronabilister.se	Här finns att läsa om bilpooler, gröna trafikskolor, "Gröna bilråd". De utför årliga granskningar av kommuners miljöprofil kring transporter samt rankar marknadens personbilar utifrån miljöpåverkan.
www.miljofordon.se	Här finns alla landets miljöfordon, tankställen och fakta om miljöbilsmarknaden. Ett bra hjälpmedel för avancerade bilkalkyler för såväl privatperson, företag som tjänstebilsförare.
www.bilar.konsumentverket.se	Har hjälpmedel såsom "Bilkalkylen" och "Nybilsguiden" för att enkelt jämföra olika bilmodeller.
www.vv.se/miljo	Utbildare som lär ut sparsam körning, information om olika stöd för bränslebesparing samt tips och idéer kring hur man driver på arbetet med ett sparsamt och effektivt körsätt.
www.svanen.nu	Här finns listor på bilvårdsprodukter, däck och biltvättar som är garanterat miljöanpassade.
www.gronkemi.nu	Här finns det senaste om vilka HA-fria däck som finns på marknaden samt mycket bakgrundsinformation om HA-oljor.
www.giftfrimiljo.nu	Driver "Kampanjen för ett medvetet bilägande"
www.q3.se	Bedömningssystem för hur krav kring yttre miljö, arbetsmiljö och trafiksäkerhet beaktas i upphandling av tunga godstransporter. Mall för leverantörsbedömning finns fritt tillgänglig så nu är det enkelt att veta vad som är relevanta krav att kommunicera mot transportör!
www.ntm.a.se	Här kan man ladda hem förfrågningsunderlag men mest intressant är deras beräkningsfunktion för gods och persontransporters miljöpåverkan.
www.grontrafikskola.se	Trafikskolor som lär ut sparsam körning enligt Eco-Driving-principen. Sparsam körning finns både för personbil och för lastbilar.

Informationsbladet är framtaget av Miljösamverkan Skåne i samverkan med Stiftelsen TEM vid Lunds Universitet. Målet för Miljösamverkan Skånes delprojekt "Utsläpp av växthusgaser" är att underlätta ett ökat fokus på energi- och transportfrågor i kommunernas tillsynsarbete genom att ta fram handledning, bedömningsgrunder och informationsmaterial som kan användas i alla kommuner. I förlängningen är även målet att detta stöd till kommunerna kommer att minska utsläpp av växthusgaser från olika verksamheter.

Miljösamverkan Skåne är ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Skåne, Kommunförbundet Skåne och Skånes kommuner. Uppgiften är att effektivisera tillsynen inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

För ytterligare information om Miljösamverkan Skåne och arbetsgruppens sammansättning hänvisas till hemsidan www.miljosamverkanskane.se.

www.miljosamverkanskane.se

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö
Besöksadress: Kungsgatan 13
Tel 040-25 20 00 vx
Fax 040/044-25 22 55
www.m.lst.se

Kommunförbundet Skåne
Box 13
264 21 Klippan
Besöksadress: Storgatan 33
Tel: 0435-71 99 00 vx
Fax: 0435-71 99 10
www.kfsk.se

Skånes kommuner

MILJÖSAMVERKAN
SKÅNE